

grafoman

Jak to přišlo, že dne 28. října 1918
Rakousko-Uhersko bylo rozbořeno

Matouš Baloun 5

O ideálu první republiky

**Eliška Havlová,
Julie Šišková** 6

It don't mean a thing, i fit ain't got
that swing!

Barbora Kůtová 8

Hrdina i vlastizrádce

Matouš Baloun 9

Apoštol světové demokracie

Matouš Baloun 10

Prezident osvoboditel

Karel Reindl 11

OBSAH

*Magazín Grafoman 2018
Vydání k výročí 100 let založení
republiky*

Nerozlučná dvojice V&W

Marco Simič **13**

Osudová smrt

Tereza Kubíková **15**

Herecké hvězdy první republiky

Marie Dvořáková **16**

Tomáš Baťa, vzor dnešních podnikatelů

Zuzana Vodáková **17**

Co se nosilo

Julie Mrázová **19**

Ferdinand Peroutka aneb Počátek demokratické žurnalistiky u nás

Zuzana Vodáková **20**

Rozhovor s Miroslavem Žitným

„Šlo o jednoznačné selhání západní diplomacie a politiky“

**Anna Rybová,
Markéta Nováková** **23**

Na jakých hodnotách si myslíte, že je založen český stát?

Kristýna Strnadová

Mgr. Miroslav
Hlava

Měl by být založen na demokracii, svobodě a na občansko-morálních zásadách. Ale co se týče současného českého státu, je demokracie překroucena, výkladově jde úplně o jiný pojem. To samé se týká i morálně-občanských pravidel. Když se při revoluci v roce 1989 zvonilo klíčkama na Václaváku, měli jsme dobrý pocit, že přišla svoboda, ale nenaučili jsme se s ní příliš dobře zacházet. Právě proto bychom si tyto hodnoty jako demokracie a morálka měli osvojit a bojovat za ně.

PhDr. Miroslav
Žitný

Řekla bych, že na soudružnosti, vztahu k vlasti, na vlastenectví, národní hrdosti a potřebě osamostatnit se od jakéhosi jha od okolních států.

PhDr. Květa
Rysová Ph. D.

Měly to být hodnoty jako demokracie, vzdělání a pracovitost, ale nejsem si jistá, jestli se to daří udržet.

Mgr. Marcela
Miková Ph. D.

Kdybych to vzal z Masarykovy vize, který ji rozepsal ve spoustě děl – teď si vybavuji třeba Ideu národa Československého, tak když se odpíchnu jenom od tohoto titulu, tak je tam vidět hned několik myšlenek jen v názvu. Jednak aby Československo vyvážilo velkou populaci pražských Němců a Němců v pohraničí, tak se snažili vtáhnout do toho vznikajícího státu Slováci, čemuž říkáme koncept čechoslovakismu, propojení dvou slovanských národů. Problém byl v tom, že to historicky nemělo moc opodstatnění, protože Slováci byli dlouho součástí Horních Uher. Takže jedna z důležitých věcí podle mě byla vůbec ta identifikace národa. Češi měli začít chápat, že teď už nejsou jenom Češi, ale že jsou Čechoslováci. Paradoxem je, že Češi s tím měli menší problém než Slováci, kteří začali zakládat téměř nacionalistická hnutí, která se rozbujila ve 30. letech. Potom je to odvrát od monarchie, mocnářství, od Habsburků a v podstatě demokratická parlamentní republika. Masaryk si demokracii představoval taky jako princip. Že demokracie nebude jenom politická, ale i sociální. Chtěl, aby se lidi naučili uvažovat demokraticky třeba ve spolcích a v každodenním životě. Ještě za zmínku stojí humanitní ideály, což znamená, že člověk má obrovskou odpovědnost za svůj život, za své lidství a taky lidství ostatních. Má se chovat jako humanista – lidově sám pro sebe a lidově i pro své okolí. A to jsme se jako Češi dodneška bohužel nenaučili.

Jak to přišlo, že dne 28. října 1918 Rakousko-Uhersko bylo rozbořeno

Matouš Baloun

Starý císař je mrtev, ať žije císař Karel! V nejtěžších letech odchází František Josef I. ze světa živých a uvolňuje tak trůn pro svého následníka, Karla I., který spolu s manželkou Zitou přebírá otěže dualistické monarchie roku 1916, tedy ve vřavě velké války. Nezahálí a začíná jednat, ale brzy zjišťuje, že v mnohonárodnostním císařství může leckdy krok vpřed znamenat další dva zpátky. U moci se stále drží podporovatelé války. Hrdost je důležitější než lidské životy. Zásoby se tenčí a nespokojenost se rozšiřuje téměř ve všech společenských vrstvách. Výhoda pár polských jednotek, které se ze strany carského Ruska přidaly na stranu podunajské monarchie, je zneutralizována českými vojáky přebíhajícími na druhou stranu barikády. Zdá se, že každý bojuje za svou věc. Doba není nijak růžová.

Nedlouho po nástupu se císař snaží zahájit jednání o příměří. Situace je však nesnadná. Rakouské pluky jsou často promíchány s těmi německými, což téměř znemožňuje samostatný vojenský postup. Karel chce celé jednání držet v tajnosti, ale hlavním problémem je neústupnost na obou stranách. Jednání troskotají a jsou vyzrazena, válka nekončí a země je vyčerpaná. Po prohlášení Karla, že s Dohodou nejednal, je císař nucen podepsat smlouvu, která dělá z habsburské monarchie prakticky jen vazala Německé říše. Veškerou moc nad armádami drží vládce militantního Německa, Vilém.

S existencí Rakouska-Uherska v předválečné podobě postupně přestávají počítat jedna mocnost za druhou. S jejím definitivním zánikem nejprve nepočítá nikdo. Na jaře roku 1918 se však v Římě schází exiloví zástupci národů porobených habsburským trůnem. Objevují se požadavky na vznik států samostatných jak v politickém, tak v hospodářském ohledu.

Lid hladoví a stávkuje, vojáci umírají v příšerných podmínkách, západní mocnosti definitivně lámou hůl nad starou monarchií, Masaryk silně lobuje za samostatnost Čechů, Slováků a jihoslovanů. Uprostřed toho všeho sedí císař Karel, prakticky bezmocný. Posledním pokusem o zachování jakési celistvosti habsburského státu je panovníkův manifest vyzívající k vytvoření národních rad, nesoucí v sobě příslib federalizace předlitavska. Národní rady opravdu začínají vznikat, ale nabídka je nedostatečná. Navíc císař nemá velký vliv na zalitavskou část monarchie. 26. 10. 1918 Karel vypovídá spojení s Německem a přijímá podmínky amerického prezidenta pro jednání o příměří.

V Německu je revoluční cestou svržen Vilém, který utíká do emigrace. Rakouský panovník se však svého trůnu odmítá vzdát. Nakonec podepisuje kompromisní dohodu, nejde však o abdikaci. Z Rakouska se stává republika a císař odchází do exilu. Karel odchází s manželkou Zitou a dětmi do zahraničí. Po dlouhých staletích, kdy Habsburkové seděli na rakouském trůnu musí svou zemi opustit bez naděje na návrat lesku svého rodu. Císař je svržen válkou, kterou sám nezačal a již se snažil od své korunovace uklidnit. Zbývající čtyři roky života tráví poslední císař podunajské monarchie na Madeiře. Tam také umírá a spolu s ním z našeho světa odchází poslední korunovaný vládce českých zemí.

Idealizování první republiky?

Julie Šišková,
Eliška Havlová

Byla první republika opravdu tak šťastnou a úspěšnou dobou, jak se mezi lidmi traduje? Panovala skutečně mezi občany spravedlnost a rovnost? Vcházeli do politiky všichni pouze s vidinou služby státu a existovalo něco jako korupce?

Byly vznik a konec tohoto období takové, jak si představujeme dnes? Jak vypadal život obyčejných lidí, jakým jazykem hovořili a jakému jazyku se učili ve škole?

Odpovědi na tyto otázky nejsou jednoduché a zcela určitě se nám nepodaří obsáhnout je v celé jejich šíři, přesto bychom se chtěli v tomto článku pokusit alespoň o jejich nastínění.

První republika známá také jako zlatá éra státu, je dnes vnímána jako období relativního klidu, míru a prosperity, také se jedná o jediné v pravdě demokratické období českých dějin. Tyto skutečnosti spolu s dalšími faktory, jako je například kult našeho prvního prezidenta T.G. Masaryka, značně přispěly k celkové romantizaci a vytvoření mýtů, které přetrvávají do dnešní doby.

Přibližme si tedy některé zajímavé okolnosti vzniku Československa:

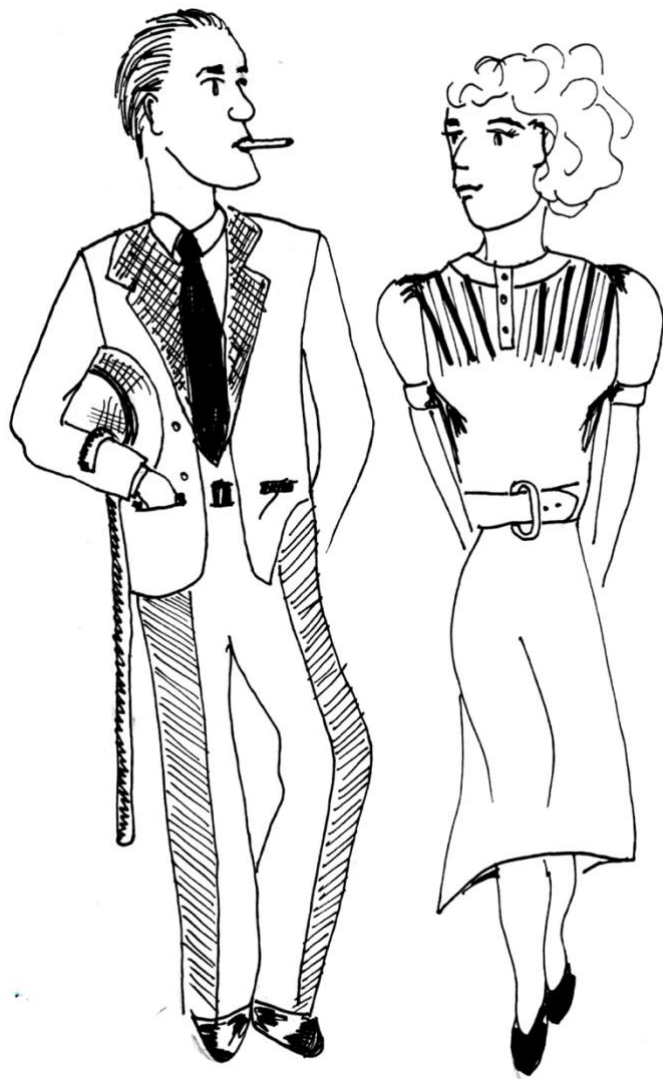
Existenci první republiky bychom mohli v podstatě přirovnat k “dvacetiletému příměří” mezi světovými konflikty neuvěřitelných rozměrů a ztrát na lidských životech, co nezničily války, to zahubila pandemie Španělské chřipky. Tato situace sama o sobě nahrávala mnohým problémům. Po celém území střední Evropy vznikaly nové státy, geopolitická mapa se úplně změnila. Naši nejbližší sousedé nebyli stabilními demokraciemi. Potíže nastaly už se samotnými hranicemi státu. S Německem a Rakouskem se velká část průběhu hranic vyřešila na základě historického vývoje. S Maďarskem však žádné hranice neexistovali, přes veškeré smlouvy a potvrzení musela na území zasahovat československá a rumunská armáda. Vojenskému střetu se nevyhnul ani spor o území Těšínska, které si nárokovalo nově vzniklé Polsko, přestože z pohledu historického práva náleželo celé území Československu. Poslední spor byl ohledně průmyslově zaostalé Podkarpatské Rusi, na kterou si kromě Československa kladla nárok Ukrajina. Na vzniku první republiky nesou velké zásluhy také mocenské zájmy Francie, která chtěla vážně zdecimovat Německo, ale také zachovat své velké impérium. Vezmeme-li tedy v potaz pouze výchozí pozici první republiky, nemůžeme zde hovořit o žádném ideálním stavu.

Prvorepublikovou politiku všeobecně vnímáme převážně ve spojení s osobu T. G. Masaryka, který měl určitý morální profil, jenž je častokrát mylně přisuzován všem politikům oné doby. V politických názorech a zájmech to ale ani za první republiky nebylo tak jednoznačné. Existovala zde extremistická levice, jejíž stoupenci měli na svědomí hned několik politicky motivovaných atentátů například neúspěšný atentát na ministerského předsedu Karla Kramáře, který s velkým štěstím přežil, což bohužel neplatí u tehdejšího ministra financí Aloise Rašína, který byl roku 1923 poblíž svého bydliště střelen do zad a na následky zranění zemřel. První republika s sebou nese i množství skandálů a korupčních afér, za nejvýraznější a současně i nejzávažnější považujeme ale lihovou aféru známou také jako Prášková aféra, kdy hlavní aktér Karel Prášek zastával hned dvě

významné funkce, byl totiž předsedou senátu a taktéž předsedou Družstva hospodářských lihovarů, měl tak přímý přístup k dispozičnímu fondu, skrze který se ovlivňovaly ceny lihu. Družstvo mělo velmi nepřehledné hospodářství, a dokonce záhadně zmizely miliónové sumy.

Prezident Masaryk jasně vyjádřil postoj k této situaci nepozváním Karla Práška na pravidelné novoroční setkání s nejvyššími politiky. Jednou z nejsložitějších problematik první republiky byla bezesporu situace ohledně národnostních menšin, které tvořily více než 20 % populace. Na základě ústavy byli obyvatelé příslušníky československého národa a oficiálním jazykem byl jazyk československý. Název Československo, spojení Čechů a Slováků, vznikl zejména pro potřeby zahraniční politiky, jelikož stát měl mnohem více obyvatel hlásící se k německé národnosti, než bylo Slováků. I přes všechny výhody jako byla například menšinová rovnoprávnost (užívání svého jazyka ve školách, úřední jednání, volební právo...) se stále část Slováků a hlavně 3 miliony Němců a 700 tisíc Maďarů necítili být plnohodnotnou součástí republiky, což zapříčinilo nárůst vnitřních sporů. Nakolik se dnes zdá být prvorepubliková společnost jednotná a život tehdejších občanů uspořádaný, mnohé dělila už jenom samotná velká jazyková bariéra. Československo bylo podle ústavy unitárním státem, přesto mělo Slovensko a Podkarpatská Rus příslibem autonomii, za doby tzv. první republiky se jí ale nedočkaly, požadavkům sudetských Němců bylo ustoupeno až v onom krizovém roce 1938. V tomto roce se pro republiku stal aktuálním a osudovým závazek Francie o poskytnutí bezodkladné a účinné pomoci v případě napadení.

Bylo by poměrně omezené tvrdit, že první republika neměla mnohá úskalí a dokola ji vykreslovat jako dokonalou a bez chyb, nicméně ne nadarmo ji nazýváme zlatou érou státu, přes velmi komplikovanou situaci dokázal T.G. Masaryk a jeho společníci vytvořit v tak problematické době fungující demokratický stát, který se od ostatních současně vznikajících států střední a východní Evropy výrazně lišil. Jediné Československo mělo totiž politickou základnu i programovou ideu tvořícího se státu. Ideovým programem bylo Masarykovo "Prohlášení nezávislosti československého národa" - tzv. Washingtonská deklarace. Československo mělo tedy ještě před koncem války atributy samostatného státu, což rozhodně nebyl žádný standard.

It don't mean a thing, if it ain't got that swing!

Barbora Kůtová

Představte si, že jste muzikant za doby První republiky. Z Ameriky k nám zavítala jazzová horečka a pokud jste hudebník a stojíte o to se uchytit v nějaké té kapele, měli byste bravurně ovládat hru na saxofon. Co si ale počít, když jste houslista a se svými houslemi si vrznete leda tak na narozeninách vaší babičky?

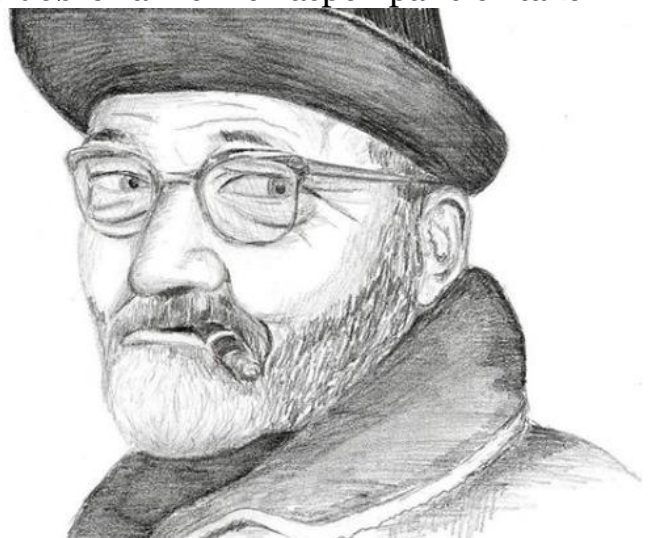
Pokud se na saxofon necítíte a nepatříte k vyznavačům klasické hudby, můžete se zkusit naučit hrát na violinofon. Jde o speciální housle s ozvučnicí v podobě trychtýře. Po britském vzoru byl sestrojen cellistou Čakrtem, jenž ho navrhl proto, že na saxofon tu dovedla zahrát jen velmi malá skupina umělců. Violinofon pak díky „plechovější“ barvě zprvu nahrazoval saxofon. S houslemi se sice také při hraní jazzu užíváte, jelikož jsou stejně jako steel kytara nebo kontrabas hojně využívány, ale pokud vás upoutal jedinečný zvuk saxofonu, dejte violinofonu šanci. Dozajista nebudete z houslistů jediní, kdo přistoupí na tuto příjemnou změnu.

Když někdo řekne slovo jazz nebo swing, určitě se nám jako první vybaví jména Jaroslav Ježek, který se také proslavil svojí spoluprací s Voskovcem a Werichem, nebo R.A. Dvorský, na nějž se tančilo a jehož muzika tehdy zněla snad v každém klubu, do něhož jste zavítali. Mimochodem, Jaroslav Ježek by dne 25. září oslavil své 112. narozeniny. Kromě něho a Dvorského byli v oblíbě i Orchestr Osvobozeného divadla, orchestry Melody Boys a Gramoklubu či kapely Blue Boys a Blue Music. Ptáte se, proč nesou obě kapely ve svém jméně slovo modrý? Dost možná je to díky tzv. modré notě, což je tón schválně zahráný v jiném ladění než zbytek skladby. Obvykle se zamění čtvrttón za půltón. Pomocí něho vytvoříme napětí a skladba tak získá trochu jiný ráz. Ale nepřehánějte to s nimi. Pak by totiž také nikdo nemusel poznat, co zrovna hraje.

Pražská smetánka v té době navštěvovala barrandovský noční klub Trilobit, kde byste narazili právě na orchestr R.A.Dvorského. Zbohatlíci tu tančili charleston, slow-fox nebo foxtrot a bavili se tu často až do ranních hodin. Konaly se zde neopakovatelné swingové večírky, známé široko daleko. Bohužel po německé okupaci a poválečném znárodnění klub postupně chátral a roku 2001 vyhořel.

Když už se tu zmiňuji o umělcích tehdejší doby, bylo by dobré vám o nich aspoň pár slov také říct. Nejspíš víte, že se Jaroslav Ježek přátelil s Voskovcem a Werichem a že skládal písně, které spolu s vtipnými scénami těchto dvou komiků zaznívaly v Osvobozeném divadle. Ale asi nevíte, že se Ježek v meziválečném období vypravil do Paříže a hrával tam po hospodách a kabaretech a seznámil se tam tak s jazzem.

Když se vrátil a po čase působil v již zmiňovaném Osvobozeném divadle, určitě to mělo vliv na jeho tvorbu. Před válkou tvořil s Voskovcem a Werichem

protinacistické hry a když nastal rok 1939, tak v lednu emigroval spolu s Janem Werichem do Spojených Států. Připojil se k nim i Jiří Voskovec. Ježek bohužel ve Státech v roce 1941 zemřel na chronické ledvinové onemocnění ve věku třiceti pěti let.

První republika byla obdobím, kdy naše země vzkvétala. Byli jsme nejdemokratičtějším státem ve Střední Evropě. Dařilo se nám v mnoha ohledech. Byla to doba nekončících večírků, tance, zábavy a hudby, kterou si dnes můžeme poslechnout jak na internetu, tak třeba i na gramofonu, který nás svojí jedinečností přenese do minulosti a přiblíží nám tak tento nezapomenutelný čas.

Hrdina i vlastizrádce

Matouš Baloun

Po skončení velké války se české pluky v Rusku vydávají na dlouhou a nebezpečnou cestu zpět do svého domova. Návrat vojáků bude trvat déle, než by si přáli. O to větší radost se snad rozhoří v srdcích těchto mužů, když je po příjezdu do vlasti císař minulostí a na Hradě sedí prezident.

Mezi navrátilivšími je i Emanuel Moravec. Člověk, jehož jméno jen v málokterém z nás vyvolá jedinou pozitivní myšlenku. Nejde však o Moravce, který kolaboruje s nacisty. Do Československa se vrátil zcela jiný člověk. Demokrat s důvěrou v novou republiku a se silným respektem k těm, jež se o její vznik přičinili.

Roku 1920 se odebrá do východního cípu nového státu. Přesněji je čerstvě vzniklou československou armádou přesunut do Užhorodu. Po třech letech se vrací zpět do Prahy, kde na začátku třicátých let působí jako profesor válečných dějin a strategie. V této době také otevřeně podporuje politiku tzv. skupiny Hrad, kde se okolo stávajícího prezidenta Masaryka sdružují demokrati Československé republiky. Jejich působení se však pomalu blíží ke konci. Po smrti prvního prezidenta stojí jakožto člen armády u jeho rakve.

Když je v Mnichově rozhodnuto o odtržení pohraničních oblastí Československa, patří Moravec k nejvýraznějším odpůrcům podřízení se tomuto mnichovskému diktátu. I přes jeho nesouhlas a neľibost mnohých dalších se republika této zvůli nacistického režimu nebrání. Moravec je zklamán.

Možná je právě toto okamžik, který v demokratickém příslušníkovi československé armády cosi zlomil. Nedlouho po obsazení zbytku území a vzniku Protektorátu Čechy a Morava se z Moravce stává tvář kolaborace s nacismem. Sám sobě své konání obhajuje tím, že není jiné alternativy pro budoucí vývoj našich zemí. Nadvláda nacistického Německa však netrvá věčně. Po vypuknutí povstání v Praze je jisté, že zrádcova budoucnost nebude nijak růžová. Proto je to nakonec on sám, kdo se zbaví života a odchází ze světa živých.

V dnešní době na Moravce vzpomínáme jako na kolaboranta a posluhovače brutálního nacistického režimu. Ruku v ruce s tímto zrádcem jde ovšem i další osobnost. Moravec, který se po návratu z války snažil budovat silnou a zdravou vlast a který se nedovedl smířit s nečinností státu po bezpráví spáchaném v Mnichově. Moravec, na kterého bychom ani přes stín jeho druhého já neměli zapomínat.

Apoštol světové demokracie

Matouš Baloun

Sestého dubna vstupují USA do velké války. V čele státu stojí člověk, který byl odhodlán nezapojoovat se do evropského konfliktu a co víc, člověk, který po zvolení do funkce odmítal jakkoli se zaměřovat na zahraniční politiku. Woodrow Wilson.

Jako chlapec vyrůstal v silně protestantsky založené rodině. Zatímco se jeho vrstevníci bavili s děvčaty, on psal příspěvky do křesťanského časopisu. Mimo jiné v nich vyzýval, aby lidé nenechávali svou víru uzavřenou v kostelech, ale aby jí zaplavili celá města. V dospělosti se stává profesorem a později i rektorem Princetonské univerzity. Jeho hvězda stále stoupá a postupně se dostane až na místo prezidenta USA.

Když na starém kontinentu vypukne válka, vyhlášují Spojené státy neutralitu, které se Wilson drží, jak jen to jde a to i ve chvíli, kdy je německou ponorkou potopena loď, na níž bylo mimo jiné 128 amerických občanů. Když jsou však 19. března německými námořními silami potopena tři americká obchodní plavidla, nemůže prezident konflikt ignorovat. Svolává kongres a žádá přítomné o vstup do války. Je mu vyhověno. Spojené státy americké už nebudou nečinně přihlížet.

Možná právě díky tomuto kroku dojde k porážce centrálních mocností. Válka je ukončena a Wilson přijíždí jakožto první z prezidentů USA navštívit Evropu. Zatímco jeho postoj k válce byl zpočátku vlažný, na konferenci ve Versailles se stává jednou z nejdůležitějších osob. Je si toho vědom a také podle toho vystupuje při rozhovorech s jinými politiky. Nejprve chce celou situaci vyřešit sám, později je však vnějšími okolnostmi nucen spolupracovat s ostatními mocnostmi. I tak se však stále chová povýšeně. Je přesvědčen, že plní poslání vložené na jeho bedra Bohem. Se svou armádou vytrhl Evropu ze spárů Satana. Nyní přišla správná chvíle k nastolení nebeského království na zemi. Zatímco dosud fungoval svět tak, že vlci sežrali beránky, načež se pustili do vzájemných bojů, nyní přijde nová doba. Vlk se bude pást spolu s beránkem. Letopočet se již nebude dělit na dobu před Kristem a po Kristu, nýbrž na časy před velkou válkou a po ní. Všechny státy budou spolupracovat pro lepší a společnou budoucnost. Je třeba je proto sdružit do Společnosti národů, jejímž vrchním architektem se stává právě americký prezident. Již brzy se však jeho projektu hrouť jedna ze stěn.

Kongres USA odmítá do organizace vstoupit. Společenství, které vzniklo za účelem ochrany světa před jakýmkoli dalším konfliktem není dostatečně silné, a navíc jsou v jeho čele vítězové, kteří budou nyní řídit další kroky poražených. Za dvacet let nedovede tato organizace zabránit další a snad ještě brutálnější válečné bouři. Za oceánem Wilson téměř upadá v zapomnění. Je viděn jen jako 28. prezident USA, ne však jako hrdina a spasitel světa, kterým si nepochybně přál být.

U nás se však situace absolutně liší. V období první republiky jsou po něm pojmenována významná místa a je stavěn po boku Masaryka k otcům nově vzniklého státu. Po éře diktatury nacistů a později komunistů, kdy nebylo možné amerického prezidenta oslavovat, si národ znovu vydobyl svou svobodu. Navrátily se tak oslavy vzniku první Československé republiky, s nimiž přišel zpět i americký mesiáš Wilson. Je si však potřeba vybrat, který z Wilsonů by měl být oslavován. Jižanský konzervativce? Idealista, hlásající kosmopolitní hodnoty? Nebo snad boží posel na křížové výpravě? Když si ho dnes máme znovu připomínat jako člověka, který hrál velmi významnou roli ve vývoji vedoucím k samostatnému českému plně sekularizovanému státu, je třeba položit si jednu otázku. Měl by v našich myšlenkách držet v ruce Bibli?

Prezident Osvoboditel

Karel Reindl

Tomáš Masaryk se narodil 7.3. 1850 v Hodoníně slovenskému panskému kočimu Janu Maszáríkovi (jeho původní jméno) a kuchařce Terezii Masarykové, kteří oba pracovali na statku rodiny Redlichů.

Jelikož se jeho maminka, sice jen jako služebná, pohybovala ve vyšších společenských kruzích, chtěla, aby se i její děti společensky dostaly co možná nejvýše, a je to především její zásluha, že se Tomáš dostal do školy, kde se učil číst a psát. Tyto dovednosti posléze naučil svého otce, který byl do té doby negramotný. Toužil po vzdělání a od patnácti let si přivydělával jako domácí učitel dětí z bohatých rodin. Díky své pili úspěšně vystudoval střední školu, dostal se na univerzitu do hlavního města Habsburské monarchie Vídně, kde ho silně ovlivnily myšlenky německého profesora Franze Brentana, který učil realistickou (ale ne úplně ateistickou) filosofii založenou na aristotelismu.

Poté, co získal doktorát z filosofie, se vydal na cestu po Itálii. Roku 1876 odjel do německého Lipska na roční pobyt. Tam se seznámil s klavíristkou Charlottou Garrigue, dcerou podnikatele z New Yorku. O dva roky později se vzali. Se sňatkem si Tomáš vzal i manželčino příjmení – Garrigue. Charlotta byla velice nadaná. Hrála šachy, měla ráda hudbu a literaturu, bavila ji matematika, ale hlavně byla svému manželovi velkou oporou.

Sám Masaryk o ní prohlásil:

*„Bez ní bych si nebyl ujasnil
smysl života a svůj politický úkol.“*

Narodilo se jim 5 dětí, ale jen 4 se dožily dospělosti. Eleanor Masaryková jim zemřela v prvním roce života. Kromě Eleanor měli ještě 2 dcery: Alici a Olgu. Jeho zbylé 2 děti byli synové: Herbert a Jan.

Masaryk kdysi řekl: *„Vy jeden, každý musíme snést mínění druhého.
Demokracie znamená diskuzi.“*

Roku 1891 byl zvolen poslancem do Říšské rady za Strakonicko. Svou kandidátní řeč pronesl ve Strakonících dne 16.2. 1891 v domě č.p. 47 na Velkém náměstí (od r. 1948 je na fasádě pamětní deska od Emila Meissnera), tak až půjdete okolo, povšimněte si jí.

Často stál sám proti davům, byl tvrdohlavý. Připomeňme si kauzu okolo pravosti Rukopisů královédvorského a zelenohorského, nebo když otevřeně hájil Leopolda Hilsnera po vraždě

Anežky Hružové v Polné, kdy se ve společnosti vzedmula vlna nevole k židovským občanům. Tehdy ho studenti v Praze dokonce vypískali.

Dne 28.6. 1914 umírá následník rakousko-uherského trůnu František Ferdinand d'Este. O měsíc později začíná Velká válka. Češi na rozdíl od Němců nerukovali s moc velkým nadšením, což viděl na vlastní oči. Po špatných zkušenostech se zahraniční politikou Říšské rady opouští myšlenku možné federalizace rakousko-uherského mocnářství, chce rozbít okovy říše nad českým národem. Masaryk odjíždí do Švýcarska, kde se dozvídá, že na něj byl vydán zatykač, zůstává tedy v Ženevě. Ve francouzském Chamonix se seznámil se Slovákem Milanem Rastislavem Štefánikem, který tam pracoval jako meteorolog. Po vzoru sicilské Mafie (obdivoval její organizovanost a utajení) vznikla Maffie, což byl hlavní orgán našeho protirakouského odboje vedený právě Masarykem. Hrdinní Češi udržovali pečlivě utajované spojení se zahraniční sekci.

Byli to jmenovitě Karel Kramář, Alois Rašín, Edvard Beneš, Josef Scheiner a Přemysl Šámal. Beneš v září 1915 odcestoval do Švýcarska, tentýž rok byl zatčen Scheiner, Kramář i Rašín. Poslední zmiňovaní byli odsouzeni k trestu smrti.

V 21. listopadu 1916 umírá po 68 letech vlády císař Franz Josef I., nový císař Karel I., který se rozhodl volit k Čechům smířlivější politiku, Rašína i Kramáře propouští z vězení.

Jednou z Masarykových velkých zásluh bylo jistě založení československých legií v Rusku, Itálii a Francii, to je klíčový okamžik. Naši vojáci se účastnili například bitvy u Zborova nebo bojů na Piavě (řeka v Itálii). Svou armádu již měl, teď ještě nezávislý stát.

Svým diplomatickým umem přesvědčil zpočátku skeptické státníky západního světa, aby podpořili nově vznikající stát v samém srdci Evropy. 30.5. 1918 je v Pittsburgu podepsána Pittsburská dohoda, která schvalovala spojení Českého a Slovenského národa do jednoho státu. Přes léto 1918 Masaryk přesvědčoval prezidenta USA Woodrewa Wilsona, že Německo může porazit jen tehdy, když zničí jeho věrného spojence – habsburské Rakousko. Byl úspěšný. Rakouský kolos, který svíral Čechy 4 staletí je slabý a brzy se rozpadne. 18.10.1918 je podepsána Washingtonská úmluva. Československý zahraniční odboj v ní vyhláší nezávislou republiku, odmítá jakoukoliv autonomii v rámci Rakouska, chce samostatnost.

28.10. 1918 ráno přichází zpráva, že Rakousko je připraveno přijmout příměří. Na Václavském náměstí k davu promluvil kněz Isidor Zahradník a vyhlásil samostatnou Československou republiku. Lidé propukli v nadšení. Dav německy psané nápisy a znaky rakouské monarchie strhával z budov a na zemi ničil, byl obsazen Obilný ústav a nad sochou svatého Václava zavlála československá vlajka.

T.G. Masaryk byl zvolen prvním prezidentem Československé republiky. Při příjezdu do Prahy s ním vděční spoluobčané zpívali jeho oblíbenou písničku Ach synku, synku. Roku 1930 (k Masarykovým 80. narozeninám) přijal náš národní parlament Zákon o zásluhách T. G. Masaryka, který nezrušili ani němečtí okupanti, ani komunistická diktatura.

Prezident Masaryk umírá v úctyhodných 87 letech 14.9. 1937 v Lánech. V obou sněmovnách Národního shromáždění byla do kamene vytesána věta, z již zmiňovaného zákona Lex Masaryk, která hovoří za vše:

„Tomáš Garrigue Masaryk zasloužil se o stát.“

Cukatura, napnelismus, volovinismus, kravinimum. Pustíme-li si scénky V+W i po devadesáti letech, nepřestaneme žasnout nad vynikající hrou s češtinou. Na jevišti Osvobozeného divadla, jehož protagonisty se Jiří Voskovec a Jan Werich stali vlastně náhodou, znělo mimo neobvyklých výrazů také často oslovení “milý vole”. Tak se pánové V+W titulovali, když se chtěli pochválit. Než se však coby typicky nalíčení klauni s výrazným obočím, to Werichovo mělo symbolizovat jamb nebo trochej, začali přičiňovat o salvy smíchu publika, strávili spolu studentská léta v gymnaziálních lavicích.

Jiřího Voskovce a Jana Wericha mimo roku narození (1905) spojuje to, že oba neprožili zrovna to nejradostnější dětství. Werich pocházel z rozloučeného manželství, a neboť podle tehdejších rakousko-uherských zákonů syn náležel po rozvodu otci, musel malý Jan matku opustit. Psal se rok 1914 a Werichova otce, pojišťovacího agenta, povolala válka a Jan začal vyrůstat pouze s babičkou. Voskovcův otec byl kapelníkem v carské armádě. Začátkem války se zapojil do legionářské činnosti, leč domů se vrátil až v roce 1920. Nejen dětství, ale celý život třetího strážníka, Jaroslava Ježka, který k dvojici V+W neodmyslitelně patří, ovlivnil jeho téměř úplná slepota.

Životní cesty Voskovce a Wericha se spojí v roce 1916 v pražské Křemencově ulici. Tady studují gymnázium a tady také zakoření jejich přátelství. Čerství absolventi se rozhodnou pro studium filosofie a práva, dokonce chodí i na hodiny buddhismu, což odůvodňují tím, že je o něj malý zájem a profesor si tak svých studentů považuje. Vest Pocket Revue neboli revue do kapsy od vesty, první hra V+W, vzejde z úmyslu pobavit spolužáky. Voskovec a Werich se vydají na sázavskou chalupu Voskovcovy rodiny, kde chtějí napsat román, knihu povídek a divadelní hru za jeden týden. Šlo jim hlavně o srandu, a i když celý plán se neuskuteční, hru, byť ne za týden, napíší. Tak v roce 1977 při padesátiletém výročí od uvedení “Vestpocketky” vzpomíná na její vznik Jan Werich. Devatenáctého dubna 1927 v Umělecké besedě si studentské představení pro známé zopakují, během hry dojde k potížím s kulisami, jsou takřka vystrčeni před oponu a dojde k úplně k první z jejich věhlasných forbín neboli předscén. Toho večera si jich všimne avantgardní soubor Dada, součást Osvobozené divadla, v rámci kterého odehráli další představení. Náhoda dá zrodu klaunů V+W.

Třebaže je vznik scény Osvobozeného divadla připisován právě Voskovcovi a Werichovi, jeho uměleckými šefy se stali až po rozpadu původního souboru. Do party přibrali Jaroslava Ježka a v roce 1930 pak zakotvili v sále Paláce U Nováků ve Vodičkově ulici, v prostorách, kde dnes sídlí divadlo ABC. Za jedenáct sezón pánové V+W vytvořili na třicet her a celkem odehráli 3 179 představení! V sobotu, v neděli hrávali dvakrát, a když odečteme divadelní prázdniny, připadá jedno představení na jeden den. K tomu ještě filmovali a natáčeli desky. Neuvěřitelná dávka energie! Jiří Voskovec říkal: “Tam jsem poznal vůbec to nejlepší publikum. To se ví, my jsme si to obecnstvo udělali. Ale ono to publikum si zároveň udělalo nás.” Navzdory tomu, že se publiku nikterak nepodbízel, dokázali přitahovat jak ty, kteří byli zvyklí na avantgardní minulost divadla, tak diváky, kteří obvykle na avantgardu nechodili. Oslovili celou generaci, posléze celou republiku. Osvobozené divadlo V+W znamenalo cosi nového, něco, co nemělo obdoby. Nelaciný humor, snaha přimět diváka k přemýšlení, vynikající čeština, improvizace, mimořádná hudba geniálního Jaroslava Ježka. Většina her byla politická satira tehdejší společnosti, poslední kusy reflektovaly hrozbu hrozící války. Fenomén Osvobozeného divadla končí úředním zákazem po Mnichovu, což bylo paradoxně štěstím. Kdyby hráli až do března 1939, koncentrační tábor je neminul.

Vizuálně připomínají přece jen trochu Laurela a Hardyho, ale jejich největším idolem byl Karel Chaplin – jak říkal J. Werich. J. Voskovec dodává: “Pokud jde o chudáky V+W, nebýt Chaplina, nikdy by nebyli začali, tím méně by se kamkoliv hrabali.” Vztah Jiřího Voskovce s Janem Werichem byl poutem na celý život, přestože nepřízní osudu prožil každý téměř polovinu života na jiném konci světa. Werich ho nazval “duchovním pokrvenstvím”. Voskovec zase trvil, že znal jeden druhého než každý sám sebe. Manželka J. Wericha prý dokonce říkala, že jedinou osobu, kterou její muž miloval, byl Jiří Voskovec.

Ačkoliv Osvobozené divadlo pánů Jiřího Voskovce a Jana Wericha přežilo jen jedenáct sezón, představovalo po celé to republikové století určitý význam a v mnohém z odkazu V+W by mohla shledat hodnoty i naše generace. Většina průkopníků divadel malých forem byli odchovanci V+W. Hlásí se k nim Semafor, ovlivnili Lasicu a Satinského nebo cimrmány. Osvobozené divadlo a dvojice V+W byly trnem v oku oběma totalitám a lidé je vždy vnímali jako světlou část naší historie. Ať už si pustíte scénku z některého filmu našich moudrých klaunů, nebo narazíte na jakýkoliv jiný produkt firmy V+W, pokaždé se vás dotkne závan svobody.

Osudová smrt

Tereza Kubíková

Sprvní republikou je samozřejmě neodmyslitelně spjat také spisovatel, novinář a dramatik Karel Čapek, jehož úmrtí si budeme připomínat 25. prosince. Poslední roky života pro něj byly velmi tragické.

Přestože chtěl většinou svých děl upozornit na hrozící nástup fašismu, nebylo to nic platné. Svět se mu začal hroutit hned po podepsání Mnichovské dohody a následné kapitulaci, což pro něj znamenalo také osobní tragédii.

“Zdá se mi, že už tu nemám co dělat, byl bych tu směšnou figurkou, můj svět umřel, věřil jsem totiž v jakési závazky, v takzvanou čest ve smlouvě a podobné věci. Myslím, že bych se v téhle tlačnici nevyznal...” napsal v jednom ze svých dopisů. Přesto se dál snažil o jednotu národa, i když se pro mnohé stal “obětním beránkem”. Nejen že mu chodily urážlivé anonymní dopisy, ale také mu někdo několikrát vytloukl okna vily. V reakci na útoky pak otiskl v Lidových novinách úvahu *Jak to bylo*. Nebýt chřipky, kterou si přivodil při odklizení škod na domě a následného zápalu plic, jež se mu stal osudným, byl by zřejmě zatčen gestapem a odvezen do koncentračního tábora, kde by skončil v masovém hrobě stejně jako jeho bratr Josef.

Osudovou smrt ale prožila také jeho manželka a významná česká herečka Olga Scheinpflugová, která se s Čapkem seznámila díky angažmá ve Švandově divadle. Jejich rodiny prý vztahu nepřáli, především žárlivá matka, která nechtěla, aby jí syn přivedl do domu herečku nebo cikánku. Navíc Karlovi kvůli jeho špatnému zdravotnímu vztahu lékař nedoporučil oženit se a založit rodinu. Až po patnácti letech od prvního seznámení proběhla utajená svatba a mezitím Karel Olze dovoľoval i občasné milenecké vztahy. Manželství ale trvalo pouze tři a půl roku. Po manželově smrti se nervově zhroutila a skončila v sanatoriu na Dobříši, a navíc neměla klid ani od gestapa. Musela ustát opakované domovní prohlídky a byla podezřelá z uchovávání dopisu Edvarda Beneše, který z exilu Čapkovi psal. Brzy kvůli nátlaku odešla z divadla, kde ji nahradila mladá Lída Baarová, a nakonec jí bylo herectví zakázáno úplně. Osudnou se jí o dvacet tři let později stala manželova divadelní hra *Matka*,

s jejímž námětem mimo jiné přišla sama herečka. Její nemocné srdce nezvládlo neukázněnost dětských diváků a brzy na to Olga umírá.

Herecké hvězdy první republiky

Marie Dvořáková

Král komiků

Tímto titulem se více než půlstoletí po své smrti stále chlubí Vlasta Burian. Mnoho lidí si s jeho jménem spojuje nezapomenutelného Ducháčka nebo Hadimršku, ale jen málo z nich ví, že Burian byl ještě před svou hereckou kariérou nadějným sportovcem. Exceloval například v boxu, tenisu a hokeji, dokonce nějaký čas chytal coby brankář za fotbalový klub FC Sparta. Vždy ho to však táhlo k divadlu. Jeho otec ale nechtěl, aby se syn živil jako komediant, a tak mu herectví zakazoval. Jednou prý ale otec svolil, aby Vlasta předvedl v hospodě komediální číslo. Když pak poznal, že má jeho syn ohromný talent, nakonec ho v jeho snech podpořil. Zanedlouho se začal objevovat v malých rolích ve významných pražských divadlech a jeho popularita rychle stoupala. Ve 20. letech minulého století založil vlastní divadlo, jehož představení byla téměř vždy vyprodaná. Zahrál si ve čtyřech němých filmech a ve více než čtyřiceti mluvených filmech. Netrvalo dlouho a Vlasta Burian se stal opravdovým králem komiků. Jeho plat převyšoval platy ostatních herců, žil v luxusu. Po druhé světové válce roku 1945 byl však neprávem nařčen z kolaborace a na několik let se z filmových pláten vytratil. Z bohatého herce se najednou stal pomocník v kuchyni. Nakonec se mu podařilo vrátit, ale svou slávu už nikdy nezískal zpět. Své poslední představení odehrál s těžkým zápalem plic v lednu roku 1962, zanedlouho potom zemřel, bylo mu 70 let.

Nataša Gollová

Moje nejoblíbenější česká herečka se narodila roku 1912 do dobře situované rodiny. Její dědeček byl dokonce učitelem císaře Karla I. Byla velmi vzdělaná, inteligentní, měla nadání na jazyky a milovala umění. Dostávala soukromé lekce klavíru, herectví a tance. Začala studovat na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, ale studium nedokončila, protože se jí roku 1932 naskytla první herecká příležitost. Většina lidí si Natašu představuje jako ztřeštěnou energickou dívenku, kterou brilantně ztvárnila například v komedii Eva tropí hlouposti, Gollová však uměla mnohem víc. Objevila se v mnoha filmech a na konci 30. let už ji doslova miloval celý národ. Jako krásná žena samozřejmě neměla nouzi o muže, to se jí ale nakonec stalo osudným. Žila totiž s Němcem, Willym Söhnelem, a kvůli poměru s ním byla po válce označena za zrádkyni národa. Když se situace uklidnila, provdala se za režiséra Karla Konstantina a chtěla pokračovat ve své kariéře, dostávala ale pouze malé role. Poslední dvě větší herecké příležitosti se jí naskytly ve snímcích Císařův pekař – Pekařův císař a Drahé tety a já. Úpadek své kariéry však neunesla a začala nalézat útěchu v alkoholu. Zemřela v zapomnění v domově důchodců v říjnu roku 1988, bylo jí tehdy 76 let.

Tomáš Baťa, vzor dnešních podnikatelů

Zuzana Vodáková

Tomáš Baťa má dokonale romantický životní příběh jako se na velkou osobnost patří. V dětství mu zemřela matka a žil pouze s otcem, s kterým vůbec dobře nevycházel. Dokonce ani jeho kariérní začátky nebyly příliš úspěšné – vyhodili ho z továrny na ševcovské stroje a první pokusy rozjet vlastní obchod byly nezdárné. Nakonec ale vytrval a stal se velkým podnikatelem. Když zpětně mluví o své cestě, tak dává velký důraz dřině a hlavně sebekázni.

„Pokud chceš vybudovat velký podnik. Vybuduj nejdřív sebe!“

Vytrvalost a s ní ruku v ruce jdoucí pracovitost byly jedny z Baťových podnikatelských zásad. A protože to byl vskutku obdivuhodný a úspěšný člověk, tak si uměl zásady nejen stanovovat, ale uměl se jimi i řídit. Takže když se firma, kterou společně se svými sourozenci založil, ocitla v dlužích, tak sám pracoval dnem i nocí a vykonával i podřadné práce. V knize Úvahy a projevy o tomto období řekl:

„Pokuta, kterou jsem uložil svému tělu a svému životu v podobě práce a odříkání za lehkomyšlnost prvního roku naší samostatnosti, byla mi zárukou, že už nikdy se nebude v mém životě něco podobného opakovat!“

Dalším z jeho pravidel byl důraz na inovace. To pro něj mnohokrát přinášelo risk, ale právě díky tomu byla firma tak odlišnou od ostatních. Jako dokonalý příklad nám může posloužit výroba tzv. „baťovek“. Připomeňme si, že jsme na začátku 20. století a nic jako „cruelty free“ produkt neexistuje. Naopak. Čím víc zvířete na sobě máte, tím víc ukážete, jak si žijete a kolik máte peněz. Jenže v době tak obrovských sociálních rozdílů si ne každý takovou módu mohl dovolit, ale boty z plátna, ty si mohl koupit každý. A tak šly baťovky na dranc.

Tímto si vytvořil cílovou skupinu zákazníků a mířil na ně do konce života. Když byla krize, snížil všechny ceny o 50 %, čímž (zase) zachránil podnik od krachu. Další z jeho marketingových tahů, které se uchovaly dodnes, jsou „baťovy ceny“, které mají na konci devítku, takže má cena o řád méně a my nemáme pocit, že tolik utrácíme.

Razil heslo:

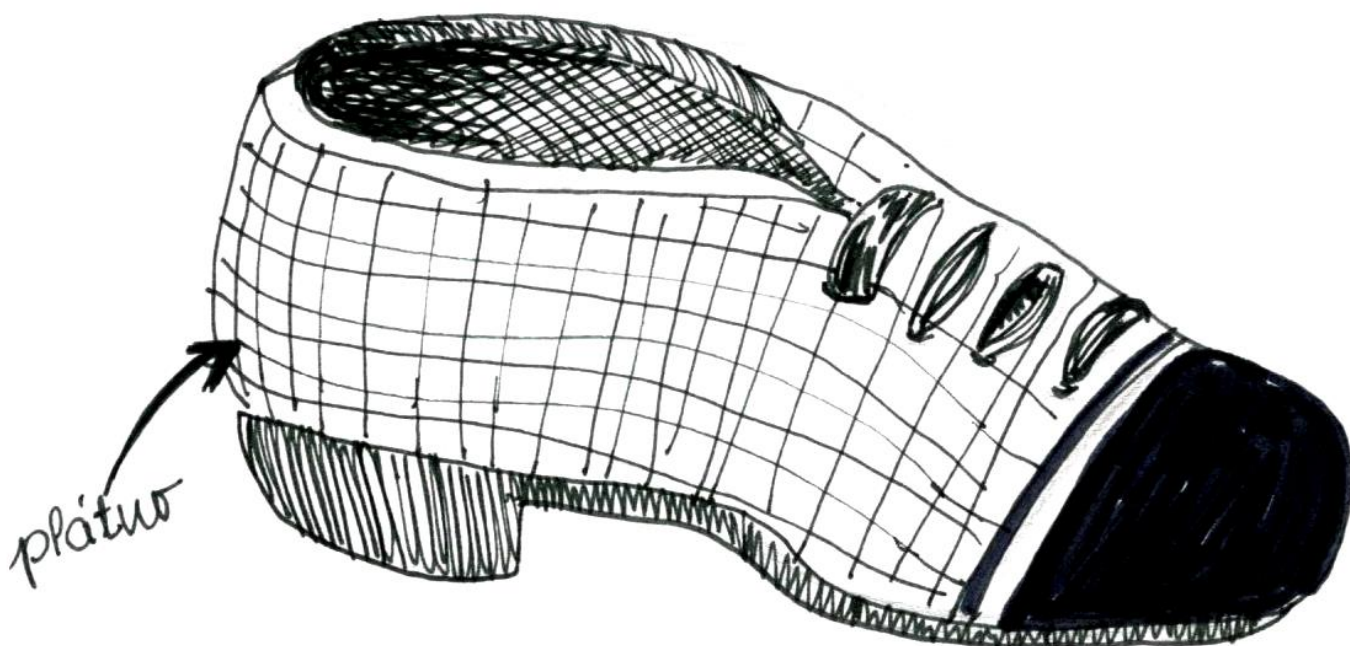
„Náš zákazník, náš pán“, které určitě minimálně podvědomě znáte.

Co bylo v Československu nové, byla taky forma odměňování zaměstnanců. Odměňoval je podle jejich výkonu, takže měli motivaci k lepší práci a zároveň měli všichni pocit, že se na něčem podílí. Firmu rozdělil na jednotlivé dílny, které měly odpovědnost za svou část výroby. Když se něco pokazilo, hned věděl, kde je problém a nemusel tak zaměstnávat další lidi na kontrolu.

Když mu firma prosperovala, stal se starostou Zlína, který díky němu zažil velký rozmach. Z malého města se stalo moderní velkoměsto ve všech směrech – čím více rostla jeho společnost, tím víc peněz mohl dát na budování služeb ale i na moderní funkcionalistickou architekturu.

„Každé podnikání, které vědomě neslouží veřejnosti, je určeno k zániku.“

Mimo podnikání, starostování a sportování si našel čas i na svou zálibu v letadlech. Ta se mu stala osudnou. V roce 1932 umírá 56letý Tomáš Baťa troskách letadla, které mělo namířeno do závodu ve Švýcarsku. Do Zlína chodí nespočet kondolenčních dopisů jeho sourozencům a je mezi nimi i jeden od prezidenta Masaryka.

Jaká byla móda

Julie Mrázová

V meziválečném Československu se pomalu začínaly v ženských šatnících objevovat pánské kusy oblečení. Začínalo totiž docházet k emancipaci žen, a tak jste mohli v jejich skříních a skřínkách objevit kalhoty i košile, nebo dokonce kravaty či saka!

V této době se také začínalo mluvit o firmě Baťa, která už v té době prodávala své výrobky.

Dámská móda

dvacátá léta

Prvky jako pas, prsa a boky přestávají pomalu existovat, ale i přes to začínají ženy nosit podprsenky. Výjimkou nebyly ani sukně, které se začaly nápadně zkracovat, stejně tak se stále snižoval pas. Do šatníků jim mimo jiné začaly přibývat i kalhotové sukně. Největší roli však hrál výběr látek. Tenkrát totiž žádný polyester neměli. Mezi nejoblíbenější patřil třeba šifon nebo flanel (z kterého se v dnešní době vyrábí teplé košile).

třicátá léta

Oproti 20. létům jsou ta 30. o hodně složitější. Ženy si zakládají na půvabu a eleganci. Začaly se opět nosit dlouhé sukně a šaty a na ty krátké se zapomnělo skoro ze dne na den, kvůli hospodářské krizi. Šaty byly velmi drahé, takže si je nechávaly často přešívát a přišívali k nim různé límečky, vestičky nebo vsadky, aby to vypadalo, že jsou stále nové, a starali se o ně, aby jim dlouho vydržely. Pas si zdůrazňovaly pásky nebo stuhami. Do módy přicházejí halenky, které se většinou nosily se sukněmi. Žádná dáma nesměla zapomenout na rukavičky.

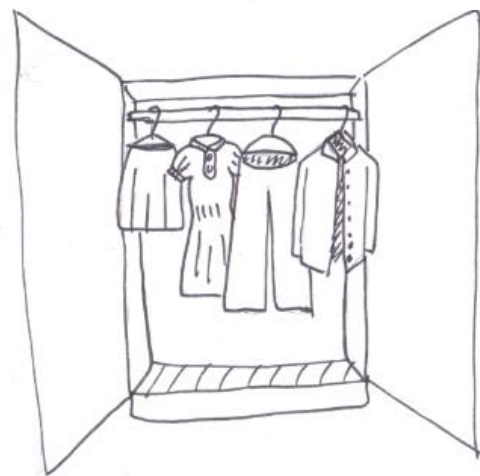

Oblečení nejraději doplňovaly klobouky, kabelky, či různé šperky.

Pánská móda

Mužský formální oděv se neměnil ve střihu, ale v materiálu. Nově se začal používat vlněný tvíd. Nosili se košile s volnějším límcem a volnější střih obleků. Při nějaké větší události mnoho mužů prosazovalo smoking. V šatníku prvorepublikového muže nesměly v žádném případě chybět klobouky, rukavice, kravaty a vesty. Populárním vzorem byl proužek a mezi barvy, na které nesměl žádný muž zapomenout patřila námořnická modrá, indigová, barva muškátového oříšku, hnědá a khaki odstín béžové.

Muži nesměli zapomenout doplnit svůj oblek hodinkami, které byly nejčastěji zavěšeny na řetízku a zastrčeny v kapse vesty. S třicátými léty je vystřídal hodinky náramkové. Dále nesměli zapomenout na dýmku, manžetové knoflíčky či rukavice.

Ferdinand Peroutka aneb Počátek demokratické žurnalistiky u nás

Umírá Karel Havlíček Borovský a za necelých 40 let se narodí úředníkovi s nestálým zaměstnáním a křesťansky založené ženě muž, kterého mnozí považují za někoho, kdo zastal jeho funkci v české žurnalistice. Ferdinand Peroutka.

Rodiče nebyli příliš intelektuálně založení lidé, proto se o kulturu a politiku začal zajímat až na gymnáziu. Mladý Ferdinand měl ke vzdělání zajímavý přístup. Studování gymnázia bral jako přítěž, kterou musel snést, aby získal maturitu. Vzdělat se dokázal sám z knih – zejména v oblasti historie, filologie a literatury.

Nevystudoval žádnou vysokou školu. Začal publikovat už v sedmnácti letech – zprvu jako umělecký kritik, později se dopracoval k tématu politiky. Žil hlavně prací. To byl možná důvod, proč byla všechna jeho tři manželství nešťastná. Ačkoliv první ženu miloval a každý den jí psal dopis.

Velkou změnu v jeho osobním i profesním životě způsobil článek nesoucí název „Jací jsme“. Zamýšlí se tam nad národní povahou a poměrně intenzivně tam kritizoval Masaryka. Protože to byla kritika, která něco skutečně přinášela, pozval ho k sobě do Lán. Hlavě státu se na článku také líbilo to, že nebyla ovlivněna žádnou politickou stranou ani postojem menšiny, což bylo v té době v žurnalistice na denním pořádku. Prezident Peroutku požádal o založení nestranného periodika, na jehož účely mu poskytl i milion československých korun. (Pro představu – milion v té době bylo zhruba patnáctkrát více, než dnes)

Tak Peroutka opustil Tribunu, kam doposud psal, a vznikla **Přítomnost**.

I když byli s Masarykem přátelé (mimo jiné byli oba členové klubu Pátečníků), tak si udržel profesionalitu a v jeho člancích se snažil být nadále objektivní. Politická nestrannost byla jedna z jeho novinářských zásad, dokonce bylo na titulní straně v pravém horním rohu Přítomnosti napsáno „nezávislý týdeník“.

Další novinářská pravidla, na která si potrpěl, bylo to, aby novinář psal v souladu se svým svědomím, aby byl svobodný a do článku mohl promítnout svou osobnost. Tato pravidla a demokratické postoje mu vynesly popularitu na veřejnosti. Mimo to měl ohromné štěstí na spolupracovníky. Mezi jeho kolegy patřili bratři Čapkové, Karel Poláček nebo Fráňa Šrámek.

Peroutka psal proti totalitám, o kterých si myslel, že jsou proti českému ideálu. Byl proto Němcům, kteří mu několikrát nabídli kolaboraci, trnem v oku a hned v prvních dnech okupace byl převezen do koncentračního tábora. Šest let téměř zázrakem přežil a vrátil se do Československa, kde mu politická situace nedala jinou možnost než psát opět proti totalitám. Když komunisté vyhráli volby, snažili se umlčet jeho demokratické postoje. Nejprve mu poskytovali omezené dodávky papíru, později přestoupili k osobnímu nátlaku. Peroutka věděl a cítil, že se blíží jeho konec. Obával se chystané demise 12 ministrů a po komunistickém puči, kdy byl vyhozen ze Svazu osvobozených vězňů, Syndikátu českých spisovatelů a Syndikátu novinářů.

Peroutka odešel do exilu v Anglii, odkud se později přesunul do New Yorku, kde se usadil. Odtud se stal zakladatelem rádia Svoboda Evropa, které 10 let řídil a do kterého přispíval svými „talks“. V Americe už to ale nikdy nebylo ono. Byl na svou vlast velmi fixovaný a také byl zvyklý na velký vliv. Když vydal knihu, kde bylo završení jeho úvah, a nedočkal se žádné velké odezvy, tak ho to trápilo. Umřel v depresích a zapomnění.

Možná toto slavné žurnalistické jméno znáte kvůli kauze s údajným článkem „Hitler je gentleman“ nebo díky novinářské ceně nesoucí jeho jméno. Tak či onak vám doporučuji si od něj něco přečíst, protože byl (stejně jako například jeho kolega Karel Čapek) neuvěřitelně nadčasový a jeho slova jsou i dnes aktuální a srozumitelná.

„Pouze ten křičí, kdo není ujištěn o pravdě svých slov. Pravdě pak sluší klidná pevnost a chladná prostota.“

„Šlo o jednoznačné selhání západní diplomacie a politiky“

Anna Rybová,
Markéta Nováková

Mnichovská dohoda byla dohoda mezi Německem, Itálií, Velkou Británií a Francií o odstoupení pohraničních území ČSR obývaných německou menšinou Německu. Byla podepsána 29. 9. 1938 na konferenci v Mnichově.

Zástupci československé vlády na konferenci pozváni nebyli. Dohoda byla pro ČSR ultimátem, které pod nátlakem přijala. K příležitosti uplynutí 80 let od jejího podepsání jsme si pro vás připravili rozhovor na toto téma s panem učitelem Žitným. Ještě jednou mu děkujeme, že si na nás našel čas.

Někteří historici nahlíží na březen 1936 (Francie a Velká Británie nezaútočí na Německo po obsazení Porýní. pozn.red.) jako na předeihu Mnichovské dohody. Souhlasíte s tímto názorem?

Německo v té době již bylo třetím rokem pod vládou Adolfa Hitlera a jeho nacistické strany. Obsazení Porýní, které bylo demilitarizováno po první světové válce na základě versailleských smluv, bylo jednoznačným aktem agrese proti mezinárodnímu právu a porušením versailleského systému. Hitler tím vlastně testoval akceschopnost západních mocností a zjistil, že jejich odhodlání zakročit je vskutku mizivé. Z pohledu československé diplomacie to bylo potvrzení přímého vojenského ohrožení naší republiky. V pohraničí se zrychlilo budování bunkrů a opevňovacích systémů. Proto s aktuálním názorem řady našich historiků souhlasím.

Jaký máte názor na postoj Velké Británie a Francie k Mnichovské dohodě?

Zde budu stručný – šlo o jednoznačné selhání západní diplomacie a politiky tzv. appeasementu. Francie i Anglie svůj tragický omyl poznaly záhy. I přesto dalo ještě Edvardu Benešovi velkou práci, aby v exilové vládě v Londýně dosáhl tzv. "oduznání" mnichovského paktu (stalo se tak až v srpnu 1942).

Myslíte, že bylo přijetí Mnichovské dohody naším tehdejším prezidentem správným krokem?

To je i pro historika velmi těžká otázka. Jako člena rodiny s legionářskou a vlasteneckou tradicí mne mrzí, že naše armáda – tehdy velmi motivovaná a díky pohraničnímu opevnění dobře připravená na poziční obranu – nedostala alespoň čestnou příležitost se bránit. Odtud si mnozí dodnes neseme ono "mnichovské trauma" zlomené páteře. Beneš byl na druhou stranu humanista, demokrat a diplomat. V momentu, kdy nás opustili vlastně všichni spojenci – a to včetně tehdejšího SSSR – jednal patrně správně. Vojáci z opevnění odešli... Někteří se v bunkrech či u nich ze žalu a zlomení dokonce zastřelili...

Už od podepsání Mnichovské dohody Čechoslováci prosazovali její neplatnost. Jaký je na to váš názor?

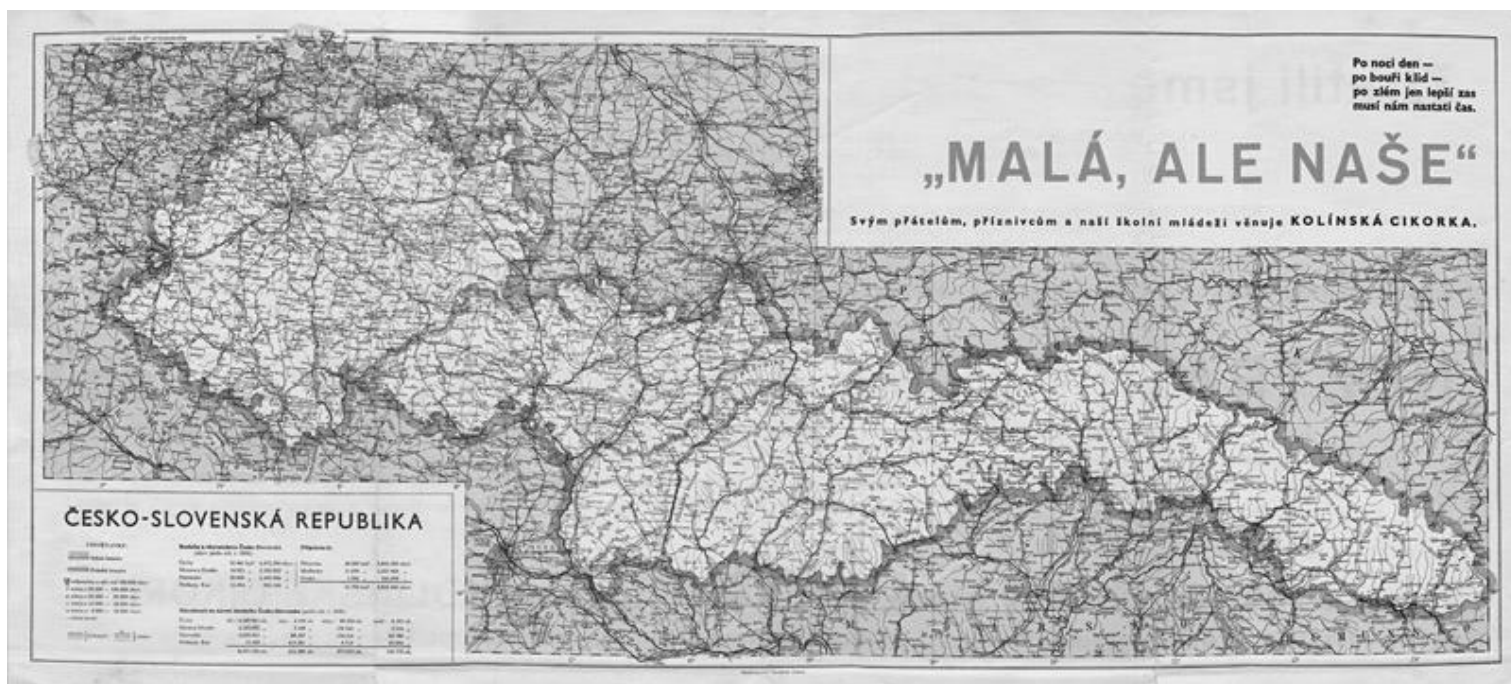
Samozřejmě. Dohoda uzavřená bez zástupců státu, o jehož území se jednalo, přece platná být nikdy nemohla. Byl to v podstatě zločin na úrovni mezinárodního práva. Proto bychom měli používat přesnější označení: "Mnichovský diktát". Velmoci nám nadiktovaly jimi vytvořený stav.

Četly jsme, že na Mnichovskou dohodu nebyl použit slavnostní papír jako na ostatní důležité dokumenty. Víte ještě o podobných zajímavostech jako je tato?

Rád například studentům připomínám, že autorem původního konceptu textu byl Benito Mussolini; a přitom ji podepsal jako poslední. První se samozřejmě podepsal Adolf Hitler. Podpisy signatářů jsou zajímavé také grafologicky – u Hitlera a Mussoliniho si okamžitě povšimnete jejich megalomanie a sebestřednosti...

Jaký myslíte, že má mládež v dnešní době přehled o Mnichovské dohodě?

Jak se to vezme. Mohu soudit pouze prostředí gymnázia. Naši studenti jsou na tom dobře, a to i v kvartě. Zabrousíme-li však do běžné populace, obávám se, že kantoři, a nejen oni mají ještě hodně co dohánět!

magazin_grafoman

Magazín Grafoman

Magazín Grafoman

Vydání k výročí 100 let založení republiky

Gymnázium Strakonice 2018

Redakce:

Matouš Baloun, Marie Dvořáková, Kateřina Kadlecová, Dominika Kozelková, Tereza Kubíková, Barbora Kůtová, Julie Mrázová, Markéta Nováková, Tereza Pazderníková, Barbora Plojharová, Karel Reindl, Anna Rybová, Kristýna Strnadová, Julie Šišková, Markéta Uhlíková, Zuzana Vodáková – šéfredaktorka

Spolupráce na vydání:

Eliška Havlová, Marco Simič

Ilustrace:

Kateřina Kadlecová, Julie Mrázová, Zuzana Vodáková

Sazba:

Zuzana Vodáková, Julie Mrázová

Výtisk je zdarma.

www.m-grafoman.cz